

תפילה בחלקו העליון מגולה

עניינים רוחניים ורעיונות מוסריים. וכן רואים דבר זה מכל הענין שלא יהא לבו רואה את הערווה, שהלב הוא מקור ההרגשות והתאוות, וצריך שיחוש נתק מהם בשעת התפילה.

חידוש הרמב"ם שלא יתפלל אפילו בדיעבד

הרמב"ם תפילה ז, פסק שאם אינו יכול לכסות את לבו לכתחילה לא יתפלל, ואף במקום שהוא אנוס. וזה חידוש גדול, שלא רק לכתחילה לא יעשה כן. ולפי זה הרוחץ בים ורואה שהגיעה השקיעה ולא יוכל להספיק להתלבש, לא יתפלל במצב כזה בשום אופן. ורק אם התפלל אין צריך לחזור.

שכח ונכנס בתפילין לבית הכסא

לעשות את צרכיו עם התפילין, אך כיון שעמוד החוזר מביא לידי הדרוקן, אם כן אין זה נחשב שעוסק בעשיית צרכיו, אלא ממשיך את מה שהתחיל בלא מתכוון. ונפק"מ שאם הוא אינו מקפיד על עמוד החוזר, אינו רשאי לעשות כן.

צואה על בשרו - ידו בבית הכסא - רגליו בבית הכסא - ידו בבית שיש בו ערווה

ואידך סבר שכל אבר בגופו נחשב כמקום מעמדו. כיון שכל האברים משתתפים בתפילה.

ולפי מה שביארנו, אף שהרגלים אינם מהללים כמו החוטם והפה, אך ודאי שהם קובעים היכן האדם נמצא. ולכו"ע אם רגליו בבית הכסא לא יקרא קריאת שמע.

כל עצמותי - דין נענוע בתפילה

כתב בשולחן ערוך אורח ברכות סימן מח ונהגו המדקדקים להתנועע בשעה שקורין בתורה, דוגמת התורה שנתנה ברתת, וכן בשעה שמתפללים, על שם: כל עצמותי תאמרנה י"י מי כמוך (תהילים לה, י) (אבודרהם). ויתכן שמקור הדברים הוא מסוגיין, שכיון שידיו של אדם שותפות בתפילה, אין להכניס ידיו לבית הכסא. ואידך סבר שכאשר מכניס את ידיו לבית הכסא הרי הוא קובע שכעת אין ידיו שותפות לתפילה. שאינו חייב להביא את כל גופו לתפילה.

ביאור דין צואה עוברת

במחנה. או שמא נאמר שלא יהיה מחנה של צואה. ונפק"מ במחנה עוברת שאין זה מחנה של צואה, אך יש צואה במחנה. ולכך סבר אב"י להביא ראיה שאין זה נחשב שהטמא נמצא במחנהו אם עובר. אך רבא סבר שסוף סוף המחנה אינו קדוש. ולפי זה נראה שלכו"ע אם אין סופו לנוח, אין נחשב במחנה הזה, שאין לו שום שייכות עם המחנה, ומאידך אם סופו לנוח, לכו"ע נחשב כבר עכשיו כמחנה של צואה.

פי חזיר כצואה עוברת

ידעה, שגם כאשר אינו רואה את הצואה, יש מצב של מאוס כצואה. כלומר פי החזיר שרגיל להיות בו צואה הוה פשיטא לן שהוא כמו עביט של צואה. ואם כן מה דאמרין דסליק מנהרא, פירוש הדבר שעדין נחשב מאוס משום עצם זה שרגיל להיות בו צואה. ואף שהוא ספק, עדין במאוסותו קא. ואין כאן הכרעת הספק. ואדרבה צריך להוכיח שאין בפיו צואה בשביל שלא יהיה מאוס כצואה.

זה כיון דשרו ליה רבנן, גם אם גילה לחרדתו שהיא צואה, אינו צריך לחזור ולקרוא קריאת שמע. ולפי זה נראה דבאשפה כיון שהוא ספק צואה אם קרא קריאת שמע שלא כדין, ולבסוף נודע לו שאין זו צואה צריך לחזור ולקרות, שעצם הדבר הזה שיש כאן אשפה עם ספק צואה מגדיר את המקום כמאוס. אמנם כמובן אם לבסוף התגלה שלא היתה זו צואה אלא חתיכת חרס, לא מסתבר שמחמת דמיונו הפורה נגדיר את זה כצואה.

אבל לתפילה עד שיכסה את לבו - מחלוקת הראשונים אם דוקא לב או כל גופו

צריך ביאור, שלכאורה אין זה מדין כיסוי הלב אלא משום שאין לעמוד לפני המלך, והיה צריך לומר עד שיכסה את כל גופו. ובאמת דעת הב"ח שצריך לכסות את כל גופו. אך בריטב"א כתב שצריך לכסות את הלב שהוא האבר הנכבד. ולדבריו מבואר כאן יסוד, שכשהלב מגולה הרי שרצונות הגוף מתעוררים בקלות יותר, וכביכול הלב פתוח יותר אל העולם לקלוט את שלל הדברים המוצעים לפניו. וכשהלב מכוסה נוצר איפוק מסוים שהלב מתכנס בתוך עצמו, ואפשר להחזיר אליו

צ"ב, וכי משום פעם אחת שעושה כן יארע לו הדרוקן. אין זה מסתבר. וחוף מזה, מנלן שמשום קדושת התפילין לא צריך להקריב את בריאותו. ונראה דהיא הנותנת, שאם היה דרך בני אדם שלא להקפיד על עמוד החוזר, אזי היה נחשב שממשיך

יש לעיין מה הדין בידו מונחת במקום שיש בו ערווה. כגון שמכניס ידו לחדר שיש שם ערווה מגולה של אדם אחר.

האם גם בזה נאמר שהתפילה דחוויה.

ונראה שהערווה איננה הופכת את המקום למקום שאינו ראוי להתפלל, שלגבי ערווה לא נאמר "מחנה" אלא לא יראה בך ערוות דבר. וכל מקום שאפשר לראות או שרואה בפועל, אין ראוי להתפלל בו. וכמו כן אין ראוי להתפלל במקום שמיועד לגילוי ערווה, כמו בית המרחץ, כמבואר בגמ' בשבת י. אילו מקומות ראויים לתפילה.

ומעתה כיון שהנידון הוא על מקום התפילה, יש לדון היכן האדם נמצא. ונראה שזה ודאי שמקום רגליו של האדם הם מקום הימצאו. ואם רגליו בבית הכסא, וראשו בחוף לא יהני מידי. כיון שעיקר מקום מעמדו הוא מקומו.

והתחדש כאן, שמקום פיו וחוטמו הוא עיקר מעמדו.

יש לחקור מהו הפגם בצואה עוברת האם מה שעוברת או מה שראויה לשהות אלא שממשיכה ללכת. ונפק"מ בצואה הנזרקת בחצרו ועוברת מצד לצד, ואינה ראויה לנוח בחצרו. וכן מה הדין בצואה באויר חצרו ועדין לא נחה, והיא למעלה מעשרה טפחים, אך סופה לנוח, האם כבר עכשיו משתייכת לחצרו, שהרי רשות היחיד עולה עד לרקיע.

ובשורש פלוגתא דאב"י ורבא נראה לומר שנחלקו האם מה שנאמר והיה מחניך קדוש פירושו שלא תהיה צואה עמך

נראה שמה שאמרו פשיטא אין זה על עצם זה שהחזיר אוסר מדין צואה עוברת, שזה ודאי חידוש להחשיבו כצואה עוברת, שהרי הוא בעל חי, ואינו עומד במקומו כאדם.

אמנם מזה שלא אמר צואה בפי חזיר כצואה עוברת, שמע מינה שבא לחדש חידוש נוסף מלבד זה.

וצריך עיון, מאי קמ"ל, הרי במקום ספק מחמירים שהוא ספק דאורייתא. ונראה לומר שלמדנו מזה שיש להחמיר גם בלא

ספק צואה בבית ובאשפה

צריך ביאור, דלא מצינו הכרעת ספקות כזו, שהרי אם כל כך פשוט לו שאין זו צואה משום שבבית אין דרך להניח צואה אם כן מדוע נחשב ספק, אלא מדובר שיש צד שהיא צואה, אם כן מדוע יכול להקל על סמך זה שאין דרך להניח צואה בבית. ונראה לומר שבאמת היא הנותנת. שכמו שאמרנו לגבי חזיר דסליק מנהרא שכיון שהדרך היא להניח צואה בפיו, נחשב כצואה גמורה. הוא הדין בבית, כיון שאין דרך להניח צואה, אם כן אין זה נחשב כדבר מאוס, משום שאינו מכיר בה שהיא צואה. ולפי